

IV

Doornappel

Of ze hem deze zomer wil helpen met wieden.
Graag. Maar ze kan toch niet elke dag heen en weer?
Met de bus en dan met de trein en weer met de bus.
Wacht, kan ze haar tentje daar niet opzetten?
Ik zet wel een bed in de schuur, zegt Victor.
En ik heb nog wel een tafel. En ook wel wat stoelen.
Het is een compleet gastenverblijf geworden.
Met zelfs een bank. En met twee enorme fauteuils.

Ze vouwt haar handen om het uiteinde van de steel en speurt de daken af.

Nergens een sliert rook te bekennen.

En toch heeft ze het opgevangen en is ze weer in het washok, kind is ze, zaterdagmiddag is het en één voor één stopt moeder hen in de teil. Het warme water komt uit de wasmachine: ijzeren rond vat met daaronder verroeste gietijzeren ruimte waar moeder hout in stookt. Hout, as, zeep, damp...

Op haar voet spat een zweetdruppel uit elkaar.

Josien kijkt om zich heen: aardappelakker, rijen van meer dan duizend meter. Veel distels, vooral hier waar ze staat. Ze rukken op vanuit de berm, als tongen ontrollen de wortels zich in de diepte, ze banen zich een weg en sturen van overal scheuten omhoog. Afhakken heeft geen zin, zegt Victor. Op die plek gaat de scheut zich vertakken en over enkele weken is daar een hele bos.

Josien bukt zich, legt de hand om de distel en trekt. Een stuk wortel glibbert mee de grond uit. Onkruid wieden? Onkruid plukken is het meer. Ze draagt een dikke handschoen en steunt op de steel van de hak. Wiedwandelstok. Ze moet wel op een gebochelde lijken zoals ze naar de volgende distel loopt.

Aan het eind van de rij krikt Josien zich op, wervel voor wervel. Ze legt de hak en de handschoen neer, hurkt boven een kaal stukje akker. De grond zuigt de urine in zich op, klein donker plekje blijft achter.

Ze staat op en rekt zich in één beweging gelijk uit. Strakblauw is de lucht.

Ze trekt de handschoen aan en pakt de hak op. De zon kan nu haar linkerkant stoven. Josien bukt, veegt de haren uit het gezicht, omvat het begin van de distel. Het onkruid van de vorige rij is totaal verlept.

De grootste distelvlak ligt achter haar. Ze kan rechtop lopen, hier en daar een onkruidje weghakken, meer niet. Nou ja, lopen? Balanceren is het meer. Aardappels worden op ruggen gepoot – dat is vanwege het oogsten, zei Victor – en tussen deze ruggen past geen mensenvoet. De zijkant komt scheef te staan of de voorkant. Als ze hier twee maanden werkt zal de zool van de sandaal zich compleet om haar voet buigen.

Josien koorddanst tussen de rijen, de hak dwars voor zich. Het felblauwe hemd flodderd om haar heen. Hier is het weer, de geur van hout, heel vaag. Vader en opa wasten zich pas zaterdagavond, na het melken. Bij hen hing altijd een doek voor het raam.

Josien gooit de hak de lucht in, vangt hem weer op. Landarbeidster! Haar vader zou zich in zijn graf omdraaien als hij dit wist.

Dat ze haar onderwijsbaan er aan gaf vond hij al niets. ‘Hebben we jou daarvoor laten leren?’ Naar het zuiden verhuizen was helemaal verkeerd. ‘Allemaal katholieken.’

Dat ze haar deel van het restaurant nu verkocht heeft, zou hij ook niks vinden. ‘Stom, stom, stom,’ zou hij zeggen.

‘Echt ecologisch,’ grijnst Victor. ‘Al drie tanks leeggereden vandaag.’

Hij schenkt opnieuw in. Josien probeert het kopje ergens recht neer te zetten.

‘Het lijkt wel woestijn hier langs de rand,’ zegt ze. De grond is keihard.

Victor duwt zijn werkschoen in de grond. Onder het gebleekte oppervlak is het donker.

‘Klei kan heel lang vocht vasthouden.’ Hij zet de thermoskan tussen zijn voeten.

Voor hen strekken de kaarsrechte aardappelrijen zich uit.

‘Wat een kaal land hier,’ zegt Josien. Zo weinig bomen. Elke keer als ik hier aankom denk ik: dit went nooit.

‘Ik zou nooit kunnen wennen aan die piepkleine akkers in jouw geboortestreek,’ zegt Victor. Zijn kopje is leeg. Hij houdt het in de holte van zijn hand, stuurt het rond tussen duim en pink. Dan stopt hij de kan in de plastic tas. ‘Ik ga weer naar de tractor.’

‘Ergens in de rij was de geur van houtvuur,’ zegt Josien. ‘Wie stookt er nu, zo midden in de zomer.’

‘Jongens misschien, een vuurtje?’

‘Ik heb het twee keer geroken.’ Josien stopt de kopjes in de tas en komt overeind. ‘Heen in de rij en toen terug weer. Kan rook blijven hangen?’

Ze loopt half achter Victor. ‘Ja trouwens, natuurlijk kan dat, er staat hier nauwelijks wind. Weet je waar die rook mij aan deed denken?’

‘Nee,’ zegt Victor. Hij vertraagt zijn passen niet.

‘Aan de zaterdagmiddagen vroeger, als moeder ons in de teil deed. Ze moest eerst de wasmachine stoken, om warm water te hebben.’

‘Werk ze,’ zegt Victor. Hij kijkt haar even onderzoekend aan, loopt dan verder.

Josien pakt hak en handschoen op. Ze leunt met haar kin op de steel. Victor draagt een crèmekleurige overall en hoge werkschoenen. Hij zet zijn voet steeds bovenop de volgende rug, gaat diagonaal over het veld richting tractor. Doordouwers zijn het, die boeren.

Josien is wakker. Ze hoort hoe ergens een luik tegen de muur bonkt. Vlak naast haar oor klinkt geknaag, gekrabbel, getrippel.

Buiten is nog geen streepje licht te bekennen. Het geluid van scherpe nagels en van tandjes over hout komt nu van alle kanten. Muizen? Ratten? Zouden ze wegstuiven als ze het licht aanknipt?

Josien bonkt met haar voet op de vloer. Even is het stil, dan begint het opnieuw.

Met een klap waait het luik tegen de muur.

Ze moet in slaap gevallen zijn. Onder de uitgesleten trap naar de zolder staan in haar droom niet de klompen, maar sandalen. Van Josien en van haar zussen. Vader schudt hooi los boven de bak van de koeien. Uit de radio klinkt het Wilhelmus. Is het nu eerbiedig om mee te fluiten of moet ze zich juist stil houden?

Josien fluit zachtjes, kijkt steeds naar vader als ze langs hem loopt.

In het voorste gedeelte van de schuur staat het meubilair. Hier hangt de lauwe warmte van gisteren nog. Thuis zou ze ramen en deuren allang open gegooid hebben, hier maar even niet. Haar spieren zijn verstrakt van de nacht.

Josien zet de koffie op tafel neer. Ze gaat op de stoel zitten, trekt een stoel bij voor haar voeten. Ze schrikt van de herrie op het dak. Vogel die landt? Tak die afbreekt? Golfplaten op een schuur werken als vel over een trommel.

Aan de horizon komt een perzikrode tulband te voorschijn. Half zes bijna.

De zon wordt een afgeplatte bol die zich losmaakt van de aarde en daar hangt, helderoranje. Josien draait het slot van de deur. Ze schenkt nieuwe koffie in.

De zon is een ruitje omhoog geschoven. Oranje goud, nu al te fel om in te kijken. Josien sluit de ogen. Rondje met fel oranje omtrek komt op haar af, verdwijnt, duikt in de verte weer op, kleiner, feller. Dan niets meer. Josien duwt haar knokkels tegen de oogleden.

Daarachter verschijnt een oranje stip.

... zo stond ze voor zijn kraam, het racestuur van de fiets andersom, de bovenste haren gebleekt van alle zon, wel gekamd maar alweer door de war, de vrouw van het land die op vrijdagavond naar het dorp was gegaan om brood en kaas en wijn te kopen en noten, om de brief te posten en die daar in het dorp de witte gebogen tentzeilen zag, markt, mooi zo, laat ik daar gelijk sokken kopen had ze gedacht, sokken voor als het regent en als ze op de akker de laarzen aan moet, wollen sokken waar de druppels langs af glijden, meerdere kramen met sokken waren daar en ze was blijven staan bij de kraam waar de koopman bezig was met een klant, kon ze rustig even kijken, goed gekozen had ze nog gedacht, geen koopman van: wat zal het wezen mevrouwtje of mevrouw is lekker bruin gebakken, met een blik op de armen waar deze onder haar hemd verdwenen, nee, niet zo'n marktkoopman, ze had gezien hoe de zon een scheve hap uit zijn kraam nam en ze had staan denken dat die hap de volgende week kleiner zou zijn, kleiner en feller, kan ik u helpen had ze hem horen vragen, eh ja, sokken graag had ze gestameld, die heb ik wel had hij geantwoord, of hij honderd procent wollen had, jazeker, hij had zich omgedraaid en stond boven een doos gebukt en ze had aan de lus van zijn taille een plastic draadje zien hangen, beetje een sloddervos dus en dat hij deze broek vast tweedehands had gekocht, nee, inderdaad, geen doorsnee koopman, eerder een leraar, een omgeschoolde academicus, zulke dingen had ze gedacht en ze had afgerekend en nu ze hier weer loopt beseft ze dat hij de hele week nog niet uit haar gedachten geweest is, ze gaat zo nonchalant mogelijk langs zijn kraam maar hij heeft haar al gezien.

‘Bevallen de sokken?’

‘Zeker,’ zegt Josien. Ze reikt hem het zakje met noten.

‘Best rustig op de markt.’

‘Tussen vijf en zes altijd, een dood punt zagezegd. Daarna trekt het weer aan.’

‘Hard gewerkt?’ vraagt hij. Hij heeft dus haar handen gezien, het zwart onder de nagels.

‘Bieten uitgedund,’ antwoordt ze. ‘Een rij of tien. Hier, wil je ook een paar van deze?’

Hij pakt de walnoten uit haar hand. ‘Een blaar,’ zegt hij.

Josien denkt razendsnel: dit slaat nergens op wat ik vraag, maar als ik wacht en wacht dan ben ik hier allang niet meer hier op het land. Nú. Vragen.

Ze slikt en zegt: ‘Tijd voor koffie straks?’

‘Zeker.’

Hij kent de weg in het dorp net zo slecht als zij. Ze spreken af bij het postkantoor. Kwart over zeven.

Rein heet hij. Hij is getrouwd, heeft twee kinderen. Hij staat elke week op deze markt, voor zijn buurman. Heeft zelf een vertaalbureau. Drinkt zijn koffie met suiker en vouwt vliegtuigjes van de verpakking. Komt een keer langs op het land, kan niet zeggen wanneer.

4

Met de steel over haar schouder loopt Josien naar de bieten. Paarse distels bloeien in de berm, grap, Victor vindt dit het mooiste plekje van zijn dertig hectare. Is hij nou boer of is hij nou geen boer? Het pad langs de akkers is keihard. Josien moet uitkijken waar ze haar voeten neer zet, ze zou nog struikelen over de tractorsporen.

Hé. Ze realiseert zich dat ze iets zag. Ze draait zich om. Moeder patrijs met kuikentjes, perfecte schuthouding. Ze hebben de gebleekte kleur van de grond met vlekjes donkerder bruin. Doodstil liggen ze daar. Aan het knippen van de ogen kan Josien zien dat althans de moeder een levend wezen is.

‘Niet bang zijn, hoeft niet,’ zegt ze.

Moeder patrijs geeft geen krimp. De kleintjes hebben een bruine streep over de rug. Als gladde steentjes liggen ze tegen de grond.

Josien gaat op de hurken zitten. De dieren stuiven naar twee kanten weg.

Verderop blijft Josien staan. Daar komt moeder patrijs te voorschijn uit de aardappelplanten, steekt het pad over. Zeven zandkleurige bolletjes bewegen achter haar aan.

De bietenplantjes zijn nog klein. In de rijen die ze gewied heeft lijkt niets meer te staan, vijf per meter moest ze laten staan, de rest omhakken. Ook op de akker is de grond keihard. Josien staat dwars voor de rij, haar hand halverwege de steel om meer kracht te zetten. Met de andere hand trekt ze zo ongeveer bovenaan de steel. Haar armen lijken met dunne draadjes vast te zitten aan de schouder, pijnlijk elke keer als ze de hak door de grond haalt. Verdomd, ze is echt het slaafje hier, Victor rijdt rustig rond in de tractor. O ja, het was prima dat die Rein hier een keer op bezoek kwam maar ze zag hoe Victor z'n wenkbrauwen fronste. Altijd die mannen, stom stom stom, zou hij wel denken. Pff, hij zal zich nergens instorten, nog niet in al die jaren dat ze hem nu al kent. Hij zou het niet eens kunnen.

Nou ja, rustig in die tractor. Daarbinnen moet het bloedheet zijn en dan dat gehobbel over het harde land. Zij voelt tenminste de wind nog om zich heen.

Josien legt de hak op de grond en rekt zich uit. Rein...

‘Breng ik jou naar de fiets of breng je mij naar het busje,’ vroeg hij vrijdag.

Bij het afscheid nemen stopte hij haar half in zijn jas. ‘Ik kom zeker.’

Josien pakt de hak weer op. Ze ziet een donzig veertje, pakt het, strijkt langs haar gezicht.

Dan posteert ze zich overdwers. Met kracht laat ze de hak bij het plantje terecht komen.

Wat een lef van die patrijzen om daar zo stil te blijven liggen als ze voetstappen horen; zelfs als ze voelen hoe een schaduw over hen valt.

Victor komt aangelopen met de plastic tas.

Josien legt de hak neer en loopt door de rij terug.

De berm is hoger dan de akker. Zo hebben ze een eindeloze bank om op te zitten.

De voeten rusten tussen de bietenplantjes. Victor schenkt thee in de kopjes.

‘Ik dacht aan de marktkoopman,’ zegt Josien. ‘Ik hoop dat hij gauw komt.’

‘Laten we hopen dát hij komt,’ zegt Victor. Hij fronst deze keer z’n wenkbrauwen niet.

‘Het zit misschien zo,’ vervolgt Josien. ‘Jij bent er altijd, jij bent mijn beste vriend, hoe lang al, hoeveel jaren al, al vijftien jaar? De anderen komen en gaan.’

De thee is op.

‘Kom eens mee,’ zegt Josien. Victor volgt haar in de rij. ‘Wordt dit geen doornappel?’

‘Ja. Vorig jaar stonden ze hier ook al. Tussen de bonenplanten.’

‘Laten staan?’

Victor knikt.

5

Josien wordt wakker. Het onweert. Er barst een enorme regenbui los. Ze trekt een trui aan, legt broek en sokken klaar en gaat zitten op het bed, de rug tegen de muur. Vlekken landschap lichten dunrood op, dan een schelle flits, ineens is de bliksem overal en dan een knetterende echoënde donder. De koeien zijn dicht bij elkaar gaan staan, hun koppen van de regen afgewend. Josien schuift haar hand onder het hemd om het gebonk daar gerust te stellen. Bij elke flits trekt haar ribbenkast samen.

Het onweer is afgenomen. Josien maakt zich los van de muur, slaat de armen om haar knieën, wiegt heen en weer. In het huis van de buren gaat licht aan. Ineens is er een ket-sende donder, alsof het hier pal naast de schuur is ingeslagen.

De regen is nog niet opgehouden of de koeien verspreiden zich door het weiland, al grazend. Merken ze dan niet dat het gerommel nog doorgaat, het roze oplichten?

Josien doet de trui uit en gaat liggen, ogen stijf dicht, kussen om de oren. Het helpt niet. Ze wrijft haar handen over de buik. Bovenin het raam ziet ze de golfplaten dakrand. Uit elke golf vallen druppels. Dan worden de druppels straaltjes, strepen regen tegen een grijze lucht. Ineens is die felwit. Josien wacht op de knal.

Soppende plakkende zuigende kleigrond onder haar voeten, elke keer als ze een voet neerzet glijdt die een stukje door. Als een kind bij de eerste sneeuw glibbert Josien hier over het pad. De aardappelruggen liggen er uitgezakt bij. In de glimmende zijkantenspiegelt de blauwe lucht, vlekjes oranje.

Zo komt ze niet ver met haar verkenningstocht, de klei klontert onder de laarzen. Nu begrijpt ze dat Victor op een natte akker niks kan doen. Zij kent dit niet, het zand van haar geboortegrond laat water onmiddellijk door.

Josien strompelt naar de berm en breekt een tak van de boom. Niks mee te beginnen, de punt schampt af langs de kleibonk. Dan maar terug naar de schuur, met de handhak krijgt ze de klei er vast wel af. Bij elke stap plakt er meer vast. Hoger boven de grond loopt Josien, noem dit maar balanceren.

Al voordat ze het erf bereikt, laten de kleibonken los en kan ze haar voeten vrij verzetten. Josien maakt rechtsomkeer, de klei groeit weer aan en ze komt bijna niet vooruit tot de klonten vanzelf weer blijven liggen, vrij kan ze haar laarzen verzetten en Josien draait in de rondte, glibbert, zwaait met haar armen linksom, rechtsom. Rein.

Het lopen wordt weer zwaar maar nu ze eenmaal weet hoe het vervolg is ploetert ze door. Bijna krijgt ze haar voeten niet meer verzet maar ineens zijn de hompen zwaar genoeg, ze gaan niet meer mee, ze blijven achter. Bovenop is de afdruk van de laarzen.

Josien neemt een aanloop en glijdt over de grond.

‘We gaan naar het tarweveld vandaag, distels hakken.’

Victor trekt zijn laarzen aan.

‘Wacht, je moet ook een regenbroek aandoen.’

Josien heeft een hekel aan die zweetdingen.

Victor had gelijk. De tarwe staat kniehoog en is nog lang niet opgedroogd na die buien vannacht. Benen en voeten zouden kleddernat geworden zijn.

Ze slalommen met de hak door het natte veld, van distel naar distel. Er valt te lopen, graan houdt de grond stevig. Elke tarweplant schijnt een wortelstelsel te hebben van wel twee kilometer.

Of ze goed geslapen heeft vannacht, vraagt Victor. Ze zijn aangeland bij een grote vlek distels.

‘Niet echt goed. Vaak wakker met dat onweer.’

Ze legt haar hand om de distel en trekt deze glibberend uit de grond.

Ze vertelt de Wilhelmusdroom van vorige week. Dat je langs je vader loopt en dat je het niet weet: mag je door het Wilhelmus heen ‘goeiemorgen’ zeggen?

Zo’n bonk graniet van een vader, zo’n rondwandelende boodschap van: leg mij niks in de weg.

Nee, Victor heeft hem nooit gekend. Dus wat kan hij er van zeggen?

Het begint te regenen. Druppels roffelen op de capuchon.

Het restant zet ze in de koelkast. Opgebakken rijst morgenvroeg. Met noten en doperwtten, lekker.

Ze installeert zich in de fauteuil. De buitendeur staat open. Het stortregent. De regen valt diagonaal en klettert op de stoeptegels. De vloermat en de plankenvloer worden er nat van. Geeft niks. Maar die snoeren dan van de koelkast?

Josien staat op en doet de deur dicht. Het is onmiddellijk een stuk donkerder.

De deur kan weer open. In de verte kronkelt de dijkweg. Achter de weg schuilen de huizen. De atmosfeer is opgelucht witgrijs.

‘Dag,’ zegt hij.

Ze heeft niemand aan horen komen.

Rein staat in de deuropening.

Onder zijn hals ziet Josien een driehoekje huid. Zijn overhemd hangt recht naar beneden, tot over zijn broek.

Josien staat op. Ze loopt naar Rein toe. Ze drukt zichzelf plat tegen hem.

8

Dit bietenveld komt wel af vandaag. Buurjongen Pieter helpt mee. En Victor helpt mee. Hij werkt met Josien op. Ze wieden drie rijen tegelijk. Victor werkt sneller. Is hij te ver uit de buurt, dan doet hij een stukje van haar rijen. Zo komen ze weer naast elkaar terecht. Aardig van Victor, vindt Josien.

De buurjongen heeft geen boodschap aan hen. Aan niemand trouwens. Hij loopt te wieden met de koptelefoon op.

De oostenwind is droog. Het bietenveld krijgt alweer kleine scheurtjes.

‘Ik heb het gevoel dat hij zomaar bij mij zou kunnen wonen,’ zegt Josien. ‘Niet dat Rein aanleiding geeft tot dit gevoel, integendeel. Maar toch.’

‘De ene week die, de andere week die,’ zegt Victor. ‘Allemaal afleidingen waar je niets mee opschiet. Als het stopt zit jij weer in de put.’

‘De ene week die en de andere week die? Jou vertel ik nooit meer iets verdomme. Het was ook zomaar een losse flodder, van dat wonen, ik weet zelf ook wel dat het nergens op slaat maar okay, vanaf nu vertel ik jou helemaal niets meer, niets.’

De bietenplantjes zijn gegroeid na alle regen van vorige week. Het is niet meer aarde met toefjes groen. Het zijn peuterplantjes in duidelijke groene rijen. Onverstoorbaar hakt Victor de zijne. Hij is net sneller in besluit: wat weg, wat laten staan. Hij is net zekerder in het besturen van de punt van zijn hak: rakelings langs het over te blijven plantje, niet dóór de stengel.

Josien blijft achter. Ze vertraagt expres deze keer.

Victor komt door haar rijen terug.

‘Ik begrijp jou gewoon niet,’ zegt hij. ‘Vorige week verklaarde je mij nog tot vaste persoon in je leven, nu wil je dat Rein bij jou komt wonen.’

‘Je moet dat niet letterlijk nemen, ik wilde daar iets mee zeggen.’ Josien is kwaad. Dat hij niet doorziet wat ze zegt.

Het onkruid tussen de plantjes moet weg. Elk bietenplantje teveel moet weg. Wat zich net in alle kracht boven de grond uit gewerkt heeft staan zij hier knakknak door te hakken. Schone lege rij blijft over, alle ruimte voor de plantjes die geluk hadden. Dat Victor daar zo zelfverzekerd doorheen werkt, zijn mannen gewoon zo? Hij is alweer op de terugweg in haar drie rijen.

Hij stapt naar rechts en gaat verder waar hij gebleven was. Even werken ze op gelijke hoogte. De zon staat links achter hen te schijnen. Twee mensen en twee hakken bewegen als schaduwen over de gebleekte klei.

‘Afleiding of niet, ik ben blij met Rein. En blij of niet, het gaat gewoon zo.’

Victor schenkt Pieter opnieuw thee in. Dan pakt hij zijn eigen kopje. Hij houdt de thermoskan verticaal, een bodempje, meer zit er niet in.

Met een klap, alsof het een reflexhamertje is, zet Josien haar lege kopje op de knie bij Victor.

‘Ach schatje, doe ik jou tekort?’ plaagt Victor. Hij legt een arm om haar schouder, deelt zijn thee met haar.

‘We gaan weer aan het werk?’

Josien port Pieter in zijn zij.

‘Nee,’ zeggen je tegelijk.

‘Hoezo nee?’ zegt Victor.

‘O, bedoelde je dat we aan het werk moeten?’ zegt Josien.

‘Hier, vang,’ zegt Victor en hij gooit zijn lege kopje de lucht in. Josien stopt het in de plastic tas.

Ze staan op uit de berm, pakken de hak. Pieter zet de koptelefoon weer op.

Gedrieën beginnen ze aan een nieuwe rij. Het is prettig om weer te staan, vindt Josien.

Er waait zo’n droge oostenwind, je voelt niet eens dat je zweet.

Victor wast zich bij de kraan. Zijn oksels, zijn armen, zijn gezicht. Dat doet hij altijd voordat hij naar huis rijdt.

Hij houdt het olieflesje boven zijn hand, wrijft de olie uit. ‘Teveel.’

Hij hurkt voor Josien en gaat met zijn vlakke hand over haar benen. De huid van haar benen is al net zo leerachtig geworden als de huid van Victors handen. Hij duwt zijn vingers over haar vel. Het rimpelt voor zijn vingertoppen uit. Alsof het los over haar benen ligt.

9

Haar eigen tuintje ligt bij de populieren. Als een populier niet ruist, dan moet het echt windstil zijn.

Josien loopt met de gieter heen en weer tussen de kraan en de plantjes.

De bonen zijn juist boven gekomen. Lobje en lobje op steeltje. Lekkere douche van water over het prille groen. De omringende grond zuigt het water in zich op.

De pompoenen staan er fors bij. De blaadjes vangen het sproeiwater op met gekletter.

Zo. Genoeg. Nu moet deze wiedzter in de avonduren nog aan het spitten. Ze wil een bedje. Een bloot stukje aarde voor doornappels. Die gaat ze van het land halen en hier in de grond zetten. Geen plant die zo lekker ruikt. Geen plant met zulke smettelooze witte bloemkelken. Een doornappelthuis wil Josien in haar tuintje.

Ze loopt naar de schuur om de spa te halen.

Er stopt een auto op het erf. Groene cabine, groene bak achter. Rein.

Josien sluit hem in tussen haar lichaam en de steel van de spa.

‘Je komt als geroepen.’

‘Ik hoorde je roepen.’

‘Pfff. Hier. Ik haal een tweede.’

Josien drukt hem de spa in de hand.

Hij kent zelfs hun Latijnse naam. Datura Stramonium. Hoe kan een marktkoopman nu de Latijnse naam kennen. Van haar lievelingsplant nog wel. Josien kan er met haar pet niet bij. Met een kleischop en twee dozen lopen ze over het bietenland. Helder groen staan de rijtjes in de vlakte van gebleekte gebarsten klei. Ze lopen kriskras door de rijen. Allerlei onkruiden, maar nog geen doornappels. Hier moet het toch zo ongeveer zijn.

Rein ziet de eerste en onmiddellijk zien ze de rest.

Josien steekt een plantje los. Ze bukt, laat een brokje klei aan de wortels zitten, haalt de doornappel uit de aarde.

Met twee zware dozen lopen ze over de akker terug. De kerkklok begint te slaan. Tien keer. Half tien?

‘Nee, tien uur.’

Rein zet de schop in de grond, zet zijn voet op het ijzer, wrikt het heen en weer. Josien doet water in het gat, zet het plantje erin, strooit losse klei over de worteltjes, maakt het gat verder dicht.

Rein laat het water met een boog op de rij nieuwe plantjes terecht komen. Josien buigt het hoofd onder dat van hem; hij stopt met gieten.

Het klinkt hol in de schuur, als Josien de stoel dichterbij trekt. Ze legt haar benen over die van Rein.

‘Nog blaren?’ vraagt hij en hij pakt haar hand.

‘Geen blaren meer. Wel eelt.’

Rein gaat met zijn duim over de kleine eeltbobbels.

‘Had je iets blauws aan vandaag? Ik kwam over de dijk gereden.’

Josien legt haar vinger tegen de achterkant van zijn knie, wurmt zover mogelijk in de holte. Ze strijkt over zijn kuit naar beneden, dan weer terug, schuift met de rug van haar vinger elke plooi aan de kant totdat ze de strakke binnenkant van zijn knieholte voelt. Rein heeft zijn ogen dicht. Vaag klinkt de kerkklok. Werktuiglijk telt Josien mee.

‘Nog vier dagen.’

‘Wat dan?’ vraagt Rein.

‘Dan is het de langste dag.’

‘Nog veertien dagen,’ zegt Rein.

‘Wat dan?’

‘Dan kan ik een nacht blijven slapen hier.’

Hij is niet dik en hij is niet dun. Het zal zacht aanvoelen als ze tegen hem ligt. Misschien kan hij niet slapen zo. Dan zal ze met de rug naar hem toe gaan liggen. Ze zal érgens zijn lichaam raken. Hiel. Pink.

‘Als het voor jou kan tenminste,’ zegt Rein. Er zit iets schichtigs in zijn ogen.

‘Natuurlijk.’

‘Kom dichterbij zitten.’

Rein draait het erf af. Hij steekt zijn hand op door het open raam.

Het knallende groen van zijn auto is nog lang zichtbaar.

Dan niet meer. Josien ziet de achterlichten over de dijk bewegen.

De kerkklok slaat elf keer.

Josien loopt naar de schuur. Ze pakt een trui van Victor uit de kast. De mouwen zijn te lang, haar handen verdwijnen in het donkerblauwe breisel.

Ze gaat in de deuropening zitten. De bloemen op het aardappelveld worden witte vlekjes.

Rein hield zijn handen om haar borsten.

‘Ik wil ze tegen mij aan voelen,’ zei hij en hij trok zijn T-shirt omhoog.

De lucht is nog licht. Josien ziet een eerste ster. Nog een ster, die ze onmiddellijk weer kwijt is. Daar is ze weer, even. Van het turen gaat de lucht bewegen.

De schuur achter haar is donker. Vanaf de zijkant van de schuur zou ineens iemand op kunnen duiken. Op andere avonden ligt ze allang in bed.

Deze avond zit ze hier vastgeklonken.

10

Ze kan de slaap niet vatten. Vier uur al. Josien kruipt tussen de lakens vandaan, gaat tegen de muur zitten, knieën opgetrokken, deken om zich heen. Het wordt al licht in het oosten, in de ruimte tussen de wolken. Vogels hebben hun slaapplaats al verlaten, in rijen gaan ze door de lucht.

In het uur dat Josien nog slaapt droomt ze van haar vader. Ze staan om hem heen, haar moeder, een buurmeisje, nog meer vrouwen. Vader is in een gemoedelijke bui.

‘Vertel het allemaal maar eens,’ zegt hij.

Josien ziet moeder sceptisch kijken. Haar vader is achter een tafel gaan zitten. Het buurmeisje begint met haar beklag. Josien ziet hoe vader verhardt, maar het niet laat merken. Ineens is ze alleen met vader, in een andere ruimte. Het aanrecht staat vol afwas. Josien wil koffie. Ze zet het kopje op de binnenkant van een soort tosti ijzer. Het staat openge-

klapt tegen de muur. Er hangen draadjes los aan dit vreemde koffiezet apparaat. Josien durft het nauwelijks aan te raken. Ze pakt het volle kopje. Een rood lichtje blijft branden. Vader verlangt naar haar, dat weet Josien. Ze voelt een lichte dreiging, voelt zich vooral aangetrokken. Zij is degene die bepaalt wat er verder gebeurt.

Hij wil ook koffie. Josien zet een leeg kopje op het apparaat.

11

Ze rukken op vanuit de berm. Ze staan in donkergroene stekelige bossen. Ze bloeien met paarse pluizige bolletjes. Ze sturen hun wortelstokken in de richting van de akker en daar duiken ze op. Overal tussen de aardappelplanten staan hier distels. Breeduit verwarren ze zich met hun gastheer en Josien ontwart. Ze omvat de distel, zoekt het begin dicht bij de grond, trekt de plant uit.

Alles gloeit, alles prikt, alles doet pijn aan haar lichaam. De spieren in haar onderrug vlammen op bij het minste trekken aan de distel maar het moet, elke distel moet weg uit deze vlek achterin het aardappelveld, schoon moet het hier worden zoals rechts van haar het veld schoon is. Helder groen aardappelloof en grijzige verlepte distelplanten. Werktuig is ze met draadjes van spieren die de armen in de kom houden, die haar romp bevestigen aan twee benen al staat ze driekwart gebogen, al buigt ze nog dieper. Konden haar spieren schreeuwen, het zou een geschreeuw zijn hier in de namiddag. En nu ze toch in de stemming is, konden distels hun doodsnoed laten horen, het zou oorlog zijn hier achterin het veld. Ieieiek ieieiek aiaiaiaiai oowoowoow.

Het deert Josien niet vandaag. De droom hangt om haar heen. Zeven jaar geleden ging vader dood en treurde ze niet. Vanmorgen verscheen hij. In levende lijve. En hoe. De gladde houten steel van de hak is haar wandelstok. Gekromd strompelt Josien naar de volgende distel.

12

Josien slurpt het laatste slokje koffie uit de kom. Ze trekt het vest aan en loopt naar buiten. Niks bedauwde ochtend. Een gieter vol water, dat hebben haar plantjes nodig.

Het kraanwater klettert op de bodem van ijzer. Josien pakt de volle gieter op. Iets te vol. Gelijk een nat been. Scheef naar opzij loopt ze het erf over.

Hè, wat is dat? Iets wits. Drie dagen geleden pas overgeplant en nu al bloemetjes? Die moeten ze zo ongeveer uit zich geperst hebben.

Josien gaat op de knieën liggen. Ze herkent de geur van de kelken. Zoet. Weeïg.

Wacht maar, jullie overleven wel. Ik kom water brengen.

Elke plant krijgt een zachte douche. Tot drie keer toe vult Josien de gieter met water.

Coloradokeverdag vandaag. Die kan een plaag worden dit jaar, had de voorlichter gezegd. Ze waren al gevonden bij meerdere boeren in deze streek. Geen gespuit hier op de biologische akker. Vangen moet Josien ze vandaag. Hoe? Dat weet Victor ook niet heel precies.

Ze loopt over de akker. Drie rijen links en drie rijen rechts houdt ze in de gaten. In haar ene hand heeft ze een bruine papieren graszaad zak. In de andere hand een oude stoffer van Victor. Elke bruin gestreepte kever tikt ze in de zak. Elke oranje larf, groot en klein veegt ze naar binnen. Ze gooit aardappelblad in de zak, hebben ze nog even wat te vreten, blijven ze in de zak zitten.

Er valt een larf naast de zak. Josien trapt op het dier. Oranje smurrie op harde grond.

De kerkklok slaat zeven als Josien klaar is met de akker. Ze loopt naar de schuur. Ze vouwt het uiteinde van de zak een paar keer om, legt de zak plat op de stoep, stampt met haar sandalen op het papier.

Victor stapt uit de tractor.

‘Ik heb ze in de vuilnisbak gestopt,’ zegt Josien. ‘Met zak en al. Dood.’

‘Verbrand ze maar liever. Wie weet zitten er nog levenden tussen.’

Het ge-moord is dus nog niet ten einde. Ze moet terug naar de zak met moes.

Josien pakt de zak bij de driedubbel dichtgevouwen opening en loopt naar de schuur.

Ze scheurt kranten tot repen en strooit die op het gras. Ze legt de papieren zak er bovenop. Dit zijn er nooit genoeg. Josien pakt oude kranten, verscheurt ze, schuift de snippers onder de zak. Misschien nog niet genoeg, maar meer doet ze niet. Dit is het laatste wat ze hier aan doet. Trillend strijkt ze de lucifer langs het doosje. De vlammen beginnen op

twee plekken. Victor komt langs de zijkant van de schuur gelopen. In zijn hand een bakje petroleum. Hij giet het uit over de zak.

13

De zon is juist boven de horizon. Josien zet koffiewater op. Ze opent de deur van de schuur. In het gras is een zwarte plek.

Josien schiet haar voeten in de sandalen en loopt naar de plek. Bolle oranje lijfjes op een hoop. Sommigen oranje zwart. Dood, maar niet helemaal verbrand. Hun lijf zat vol sap, aardappel bladeren sap. Er zijn larven die buiten de hoop liggen, hun voorkanten richting omringend gras.

‘Volgende keer meer petroleum,’ zal ze Victor zeggen.

14

Of ze de kopakker wou wieden van het bietenveld; de plek waar de tractor steeds gekeerd heeft bij het ploegen, bij het inzaaien, bij het wiedegeen. De grond is vast gereden. Er groeien wel bietenplantjes maar Josien moet ze zo ongeveer bevrijden. Paardenstaarten groeien hier vooral, die wanen zich in het Carboon. Ze rukken op vanuit de berm en hebben elke lege plek bezet. Josien trekt ze uit rondom de massief groene bietenblaadjes. De rest schraapt ze weg met de hak.

Ze is nog geen uur aan het werk of haar T-shirt stinkt van het zweet. Rein. Kwam hij daar nu aangelopen en zou hij haar bezien, zou ze met hem meegaan en zou hij haar wassen. Gewoon bij het aanrecht. Hand in het washandje. Washandje onder de kraan.

Dit wegschrappen van onkruid rondom het schrale bietenplantje kan niet echt lonend zijn. Per ongeluk hakt Josien de biet ook nog doormidden. Ze pakt de knol. Het ziet er uit als opgerolde cake. Ze bijt een stukje uit het vaalwitte binnenste. Sappig. Inzoet.

15

Victor blijft lang hangen vanavond. Hij stelt de wiedeg af. Elke schijf en elke tand moet op de juiste plaats aan de balk zitten. Morgenvroeg wil hij gelijk op de tractor kunnen stappen.

Josien begiet de bonen. Ze haalt nieuw water voor de pompoenen. Drie gaten zijn er in de rij. Drie plantjes weg, opgegeten door de slakken. Twaalf stengels staan stevig in de grond met grijsgroene blaadjes.

De doornappels groeien als onkruid. Elk plantje heeft zich gesplitst en nieuwe bloemknoppen gevormd. De zaadbol van de eerste bloem is bedekt met stekeltjes, onscherp nog, buigzaam zelfs als Josien er met een vinger langs gaat.

Prettig dat Victor zo lang blijft vanavond. Zo hoeft ze zich niet binnen in een fauteuil te begraven. Josien zet een koppen thee bij Victor neer, drinkt de hare gehurkt. Het gras tussen de stenen brengt haar op een idee. Ze haalt een schilmesje uit de bestekbak. Met het mesje scharrelt ze over het erf. Ze haalt het gras tussen de stenen vandaan.

Ze zwaait Victor uit. Hij doet de lichten van zijn auto aan. Nu ziet Josien pas hoe schemerig het al is. Ze maakt de achterdeuren dicht, schuift de pinnen in de grond, maakt het balkje overdwars vast. In het keukentje is het al aardedonker. Eigenlijk moet ze zich nog wassen. Ze stinkt naar zweet en haar voeten zijn pikzwart. Maar Josien wil niet in het lamplicht staan en al helemaal niet ontkleed.

16

21 juni. Het is al zes uur en nu pas laat de zon zich zien: oranje bol die over een muur van wolken kijkt en omhoog komt, zich losmaakt. Een wolkenstreep knabbelt de bovenkant van de bol op, nee, zakt. Een volgende streep. Ze maken een Big Mac van de zon. Vanuit de keuken klinkt het zingen van water.

Josien schuurt de afwasbak schoon. Ze draait het gele plastic heen en weer onder de stromende kraan. Alle witte schuursel moet weg zijn.

Dan zet ze de koude kraan aan, giet kokend water bij.

Ze wast zich van top tot teen. Ze zit op het houten aanrechtje met haar voeten in het water. Onder het zwart zijn haar voeten bruin. Met brede banden bleke huid, van de sandalen. Er is nieuw water aan de kook.

Ze haalt de lakens van het bed en propt ze in de bak water. Het droge witte katoen zuigt zich vol. Borrel borrel borrel doet het water. Zit lucht aan het laken vast? In het laken? Josien pakt steeds een stuk stof, zeep het in, wrijft het tussen beide handen. Dan pakt ze een volgend stukje. Het hele laken wordt schoon gewreven. Het tweede laken is aan de beurt. Het waswater gooit ze door het toilet.

De bak is te klein om de was schoon te spoelen. Josien houdt brengt de lakens deel voor deel onder de stromende kraan. Net zo lang tot het water helder blijft.

Ze wringt de lakens uit en gooit ze over haar schouder. Tussen de bomen is strotouw gespannen. Josien klopt het laken los, hangt het over het touw. Het andere laken kan tussen de volgende bomen. Kom wind, blaas de stof heen en weer. Kom zon, maak elke vezel droog. Morgenavond komt Rein. Over drie keer twaalf uren is hij hier. Ze wil met hem naar bed, heeft ze gezegd. Ze wil niet wachten tot volgende week.

Ze kookt de melk. Met de mok koffie installeert ze zich in de fauteuil. De zon is achter de wolken verdwenen. Minder dan anderhalf etmaal. Het zal tussen schone lakens zijn. Josien voelt zich als de dunne weegschaalnaald in de winkel van de groenteboer. De naald staat doodstil maar slaat bij het minste gewicht uit.

Ze wil met Rein slapen. Dat heeft ze gezegd. Dat staat vast. Maar hoe is het te verdragen dat hij weg zal gaan? Of is het juist te verdragen? Daarna?

Het water klettert in de gieter. Josien slingert ermee over het erf. Haar schone voeten ontkomen niet aan druppels water. Houvast voor zandstof, voeten gelijk alweer vuil. Geeft niks.

17

Er hangt stoom in de keuken.

Of hij haar wil wassen.

‘Dat heb ik nog nooit gedaan.’

‘Ik heb het nog nooit gevraagd.’

Even is het stil.

‘Dan doe ik mijn onderlichaam zelf.’

Josien wil al bijna beginnen. Nee. Ze wil dat Rein het doet.

Hij rolt de mouwen van zijn blouse op. Josien buigt zich over de bak, plenst water over haar gezicht. Ze staat te wachten.

‘Je zou je onderlichaam toch zelf doen?’

Josien pakt het washandje. Dikke zachte katoen. Ze maakt het nat, bestrijkt het met zeep, verdwijnt ermee naar haar kruis, zeept het in. Ze houdt het washandje als een bolle zak in het water, knijpt de stof uit, haalt de zeep weg van haar vagina. Ze spoelt nog een keer.

Nog een keer. Dan wast ze haar billen.

Ze wrijft het washandje heen en weer in het water, wringt het uit, geeft het aan Rein.

Hij schuift het zeepschotelkje dichterbij, zeept het washandje in.

Hij pakt een hand van Josien, gaat over de arm, wast de oksel.

Josien ratelt: ‘Ik heb veel gezweet. De grond daar bij de bonen was al zo hard. Vond je het ook niet benauwd vanmiddag? De zon wou maar niet doorbreken.’

Rein heeft de andere hand gepakt, trekt losjes de arm omhoog.

Hij zeept haar rug in.

‘Die doe ik nooit,’ zegt Josien. ‘Daar kan ik niet bij. Komt thuis wel weer, onder de douche.’

‘Het is hier nog lang niet zwart,’ zegt Rein.

Josien doet de ogen dicht. Zeep op haar buik, over haar ene borst, over de andere, langs hun onderkant. Washand beweegt door het water. Wordt uitgewrongen, gedruppel in de bak. Schouder, oksel, ene arm. Washandje spoelen, andere schouder. Nog een keer washandje door het water. Warme zachte stof rondom haar borst. Nieuw water.

Josien verroert zich niet. Haar ogen blijven dicht. Rein droogt het lichaam af. De handdoek raakt haar net.

Hij slaat het bed dicht. ‘Voor straks,’ zegt hij.

Ze dacht dat alleen vrouwen zoiets deden.

Rein draait de schuurdeur van het slot. Hij brengt twee stoelen naar buiten. In de hoek van de bekleding komt schuimplastic naar buiten.

Josien zet koffie voor hem. Ze pelt een sinaasappel.

Josien zit naast Rein. Het bord met sinaasappelpartjes ligt op haar schoot. Rein pakt stukje voor stukje, stop het in haar mond. Voor hun ogen strekt het grasveld zich uit. Dan begint de aardappelakker. De bloemen zijn uitgebloeid. Langs de akker heeft Victor ooit struiken geplant. Geen blad lijkt te bewegen.

Josien schuift de stoel naar achteren. Ze schenkt nieuwe koffie in voor Rein. Ze pakt een flesje bier uit de koelkast.

‘Alweer een dag zomer,’ zegt Rein. ‘Voorbij,’ voegt hij toe.

Josien legt haar hand in zijn nek. De hand is koud. Van het flesje bier.

Josien kijkt tot de lichten om de hoek verdwijnen. Ze loopt om de schuur. Ze gaat op de stoel zitten, legt haar benen op de stoel van Rein. Binnen is het al donker. Het maakt haar niets uit. Vannacht zal de schuur minder ruim om haar heen zijn.

18

De zaterdag is grijs. Victor komt niet vandaag.

Mocht Josien zin hebben om te werken, dan kan ze in het bruine bonenveld wieden.

Daar zijn toch aardige vlekken melkdistel aan het ontstaan.

Alles goed en wel, om te beginnen dient er geпоetst te worden op zaterdag.

Over het cement zijn houten planken gelegd. Platte plukken klei liggen her en der. Verdroogd. Gekorst. Josien veegt met de harde bezem. Grrrt grrrt grrrt. Grrrt grrrt grrrt. Het losse stof komt in de kieren terecht.

Josien schuift de stoelen aan de kant en veegt onder de tafel door.

Ze pakt de deurmat van kokos op en gooit die op de stoep. Wat een stof daar onder de mat.

Beng beng beng. De mat klopt ze uit tegen de buitenmuur. Het stof zit nu op het zwart van getectyleerd hout.

De vloer van het keukentje is kaal cement. Het wordt fris grijs als Josien geveegd heeft.

Ze sopt het toilet en ze sopt de gootsteenbak.

De vloer van de opkamer is van blank hout. Josien zet de stofzuiger aan. Het apparaat rattelt over de houten vloer. Het kleed komt klem te zitten tussen twee voeten, anders zuigt de slang het voddenvlechtwerk naar binnen.

De echte huisvrouw zou alle ruitjes nog wassen, de vloeren dweilen, alle randen afstouwen, alle spinnenwebben weghalen. Josien vindt zich geen echte huisvrouw.

Maar belangrijker: dit is het voorste gedeelte van de schuur en dit moet een schuur blijven graag. Niemand die denkt: help, moeten mijn laarzen soms buiten blijven staan? Goed is goed. Genoeg is genoeg. Josien zet een stoel op de stoep. Ze zit. Er valt niet veel te zien. Eindeloze aardappelrijen. Struikenrij. Lucht. Grijselucht. In de verte de schoorsteen van de steenfabriek. Achter de linkse struiken het weiland van de buurman. Koeien die liggen in het gras. Ze herkauwen.

Josien laat zich doordrenken met de stilte. Andersom gezegd: het is stil in haar. Ze is open voor een kale wijdsel aanblik. Ze kan er niets aan doen. Het past bij de zaterdag. Het past bij de zaterdagen vroeger thuis: moeder die poetst en dochters die opa's kamer doen en alle slaapkamers, iedereen die zich wast in de middag en dan ben je schoon en dan is er niets meer te doen en dan is de zaterdag nog niet om en waar dat poetsen en dat schoonwassen allemaal voor dient, dat is er nog niet. De zondag namelijk. De rustdag. De zondagse kleren dag en de dag dat je naar de kerk gaat en dat er pudding is en limonade en koekjes. Zover is het nog niet. Het is nog daarvoor en alles is eigenlijk al klaar.

Het bonenveld ligt tegen de dijk. Onder de grijze hemel lijkt de akker overdadig groen. Er is niet veel onkruid in de bonenrijtjes. Het lijkt bijna wandelen wat ze aan het doen is.

Als een paraplu omringen de blaadjes de dunne stengel. Josien duwt met de hak tegen de plantjes om het onkruid te vinden. Tsjak.

Het begint te miezeren. De hommels staken hun bezoek aan de witte bloemen. Josien legt de hak neer, loopt terug door de rij om een jas te gaan halen. Hoe zacht het ook regent, met veel lawaai komen de druppels op de bladeren terecht. Het geluid maakt Josien vrolijk.

In de schuur hangt een rijtje jassen. Josien kiest de soepelste regenjas uit. Er zit een scheur in, geeft niet. Ze huivert bij het aantrekken. Haar T-shirt is al vochtig geworden.

Over de dijk fietst een man in bruine overall. Hij zwaait naar Josien. ‘Mooi schoon,’ roept hij.

Het regengekletter op de blaadjes overstemt het getik op de capuchon. Josien denkt aan Victor die al hoeveel jaren bruine bonen heeft geteeld? Als hij oud is en blind, kan hij aan de regen horen hoever de bonen gegroeid zijn?

De kerkklok slaat drie keer. Melkdistels groeien in vlekken. Ze groeien veel harder dan een bonenplant. Geen kunst. Hun stengels zijn hol. Bij het omhakken druppelt wit plantensap uit de rand. En ergens vandaan zijn daar onmiddellijk zwarte torren. Ze wentelen zich in het sap.

De man in bruine overall komt terug over de dijk. Achterop de fiets ligt een bruine zak. Voer? Kunstmest? Graszaad? De man zwaait.

19

Ze legt de matras op de grond. Daarnaast komt de logeermatras. Deze is net iets dunner. Josien zwaait de vouwen uit het laken. Ze stopt het witte katoen aan alle kanten onder. Van hoogteverschil is niets meer te zien.

De twee bovenlakens vallen in het midden over elkaar. De deken is breed genoeg. Maar wat als het vannacht koud is?

In de schuur hangen lappen van blauw velours over de palen, Joost mag weten wat Victor hier altijd mee doet. Er zitten kale plekken in de stof. Opgedroogde plekjes klei zijn grijs op het diepe blauw. Josien trekt de lap omlaag, sleept hem mee naar buiten en begint te wapperen. Stukje voor stukje waait de stof er uit. Ze slaat de lap op duizend manieren tegen de muur.

Met Victor samen zou dit veel gemakkelijker gaan. Vier handen voor de vier uiteinden. Josien wil het hem niet vragen. Niet voor dit gordijn, waaronder ze vannacht met Rein zal slapen.

Josien haalt stoelen naar buiten. Ze drapeert het velours over de meubels. Zon, beschijnt ons dekentje de hele dag.

Ze loopt naar de opkamer. Op de vloer zet ze een waxinelichtje.

Ze strijkt de lucifer langs het doosje. Ze duwt de lont van het waxinelichtje omhoog en steekt hem aan. Rein doet het licht in de keuken uit. Josien hoort zijn voetstappen over de cementen vloer gaan. Een hele nacht. Voor deze ene keer.

Ze is in Victors schuur, dringt tot Josien door. En ze ligt hier overdwers op de matras, daarom staat de bovenraampje zo raar in de muur. Rein. Hij ligt achter haar. Ze voelt zijn hand op haar heup.

Josien tast naar een kussen. Ze vouwt het dubbel onder haar hoofd.

Het waxinelichtje beschijnt de cementen muur. De lucht rondom het vlammetje dijt uit, cirkelt rond, valt terug als in een diepte. Josien knijpt de ogen dichter. Het vlammetje wordt zwakker, verdwijnt naar achteren. Onzichtbaar middelpunt van een felle stralenbundel.

Ze loopt met twee bekers koffie naar het bed. Rein pakt ze aan. Josien gaat achter hem zitten, haar rug tegen de muur. Rein geeft haar een beker. Hij zakt onderuit, tot zijn hoofd tegen haar borsten rust.

‘Ga liggen,’ zegt hij tegen zijn penis, die een tentje maakt van de deken. Hij neemt behaaglijk een slok koffie.

‘Vannacht was ik even wakker. Ik lag nog in jou, je hoofd lag daar, halverwege, ik had je schouders van me weggeduwd, zo.’ Hij strekt zijn handen voor zich uit.

‘Ik weet het,’ zegt Josien. ‘Je sliep onmiddellijk. Ik ook, na jou. Ik dacht nog vaag: dat lichtje uitblazen. Het moet vanzelf zijn uitgegaan.’ Het waxinelichtje staat daar uitgehold.

‘Ik heb de deken nog over ons heen getrokken,’ zegt Rein.

Op de houten muur tegenover hen is een smalle baan oranje. Het loopt door over de aangesmeerde zijmuur. In het opgelichte grijs is reliëf.

Of ze die distels kan doen, daar achteraan in het tarweveld. Ze steken met hun paarse bloemen en pluizenbollen boven het graan uit.

‘Houdt ze vast in je hand als je hakt,’ zegt Victor nog. ‘Anders waait dat pluis alle kanten op.’

Josien zoekt het begin van de distel tussen de tarwestengels. Ze zet de hak in de grond. ‘Onverantwoord, die blote voeten,’ zou Rein zeggen. ‘Wat als de hak uitschiet?’ ‘Brr,’ zou Victor zeggen als hij haar blote benen ziet. Ze zitten vol schrammen van de gebleekte droge tarwearen.

Josien ziet een dikke groene sprinkhaan tegen een aar. Hij pulkt een insect tussen de korrels vandaan, stopt het in de mond. Het groene onderlijf trekt zich over de hele lengte samen, ontspant. Het voorpootje gaat naar de mond, pakt het insect er uit. Leeggezogen? Genoeg? Josien loopt verder.

Overal staan distels, vooruit, achteruit, links, rechts. Josien waadt door een zee van bleke tarwe. Het is een bedompte dag. Zweet zit overal tegen haar huid geplakt, waait niet weg. ‘Eigenlijk is het veel te warm om distels te hakken,’ had Victor nog gezegd. ‘Geeft niks.’ Het maakt haar ook echt niets uit, dit zweet niet, dit geprik niet. Het gebeurt ergens, ver weg. Haar lichaam is haar buik vandaag. Het vel zit strak over de heupen en daarachter is het leeg. Je zit daar nu wel aan je bureau Rein, maar je bent ook nog hier. Hier, tussen deze botten.

Ze hakt de distel om. De plant komt scheef tussen het graan te hangen.

21

Een verse veer. Crème en zwart en bruin en weer zwart. Familie patrijs misschien? Pa en ma en kleintjes soms aan de wandel geweest vannacht?

Josien stopt de veer in haar broekzak. Ze hakt verder. Twee rijen links, twee rijen rechts. De bietenbladeren zijn al groot, ze overlappen elkaar zo ongeveer. Al wat daaronder aan onkruidjes ontkiemt heeft geen enkele kans meer. Maar wat eenmaal het bietenblad ontsnapt is. Distels. Bossen melde. Josien maakt korte metten met het hoge onkruid. Achter haar is het bietenveld schoon. Amechtig dof grijs hangt de melde over het brede bietenblad. Waar die patrijzenjonkies moeten blijven als dit veld geogst is?

‘Je moet het anders zien,’ zegt Victor.

Ze hebben de tafel buiten gezet. Boterhammen. Thee. Karnemelk.

‘Het gewas staat er precies als de patrijzen beschutting nodig hebben. In de herfst zijn de vogels volwassen, dus die redden zich zelf wel na de bietenoogst. Zwaar werk zeker daar met die hoge onkruiden?’

‘Nogal. Het is alsof hier niets zit, alsof ik zo zelf dubbel kan knakken.’ Josien wijst naar haar zij.

‘Doe vanmiddag de kopakker maar. Die ligt mooi in de schaduw.’

Dan de vraag andersom. Hoe weten vader en moeder patrijs dat hun nest toch wel overkoepeld zal raken door een bladeroerwoud? Ze beginnen het te bouwen in een kaal bietenveld. Josien struikelt bijna als ze naar de volgende melde plant loopt.

22

Josien diept het op uit haar broekzak.

‘Hier. Voor jou.’ Het steentje is net zo lang als haar pink. Het is plat. Je ziet drie laagjes, overal rondom perfect glad gesleten.

Rein steekt het in zijn mond als een sigaret.

Hij gaat ermee langs de voet van Josien.

Hij strijkt het over haar wangen.

Hij gaat ermee langs zijn eigen gezicht en stopt het weg.

‘Vandaag heb ik zonder handschoenen geplukt. Dat was nog niet zo erg, maar ik heb net gisteravond mijn nagels afgeknipt. Iets te ver. Ik dacht: dan krijg ik geen zwarte nagels meer. Maar kijk.’

Rein pakt haar hand. ‘Niet meer zover afknippen,’ zegt hij. ‘Die nagels heeft een mens niet voor niets.’

Hij streelt langs haar vingertoppen. ‘Deed zeker pijn, dat zwart. Toen dat onder je nagels drong.’

‘Hoelang blijf je nog?’

‘Kwartiertje.’

‘Kom,’ zegt Josien. Ze wil tegen hem aan liggen.

‘Mmmh,’ zegt Rein. Hij houdt haar borst in de hand, sabbelt, gaat naar de andere borst.

‘Ze smaken zout.’

‘Borstenfetisjist. Je proeft vast ook zweet. Het was wel dertig graden vanmiddag en het onkruid tussen de bieten staat bijna manshoog.’

Rein maakt de tepel hard tussen zijn tanden. Hij zoent de borst, de andere borst. Hij trekt haar T-shirt omlaag en gaat op de rug liggen.

Josien nestelt zich tegen hem aan. Op de tast streelt ze zijn gezicht. Baarmoederfetisjistje, zegt ze tegen zichzelf. Altijd dit tegen aan gekruip van haar.

Ze voelt hoe Rein bijt in de muis van haar hand.

23

De zon komt op in het eerste ruitje.

In hetzelfde ruitje als toen ze hier begon te werken.

Diep oranje bal komt uit dunne bewolking te voorschijn. Kersenboombladeren hangen als silhouet voor de bal.

‘Pas op voor de zon morgen. Het is een beetje rood hier in je nek,’ zei Rein gisteravond. Hij streekte de plek met zijn tong.

De zon steekt de sponning over naar het volgende ruitje. Josien zit opgerold in de fauteuil. Ze heeft haar wang tegen de rugleuning gelegd, kijkt precies uit op het oosten. De beker koffie warmt haar beide handen.

Als Rein weggaat voltrekt zich altijd dit ritueel: zij staat midden op het erf, Rein stopt de auto, doet het portier open, geeft haar nog één zoen.

‘Kijk uit op het bietenveld morgen, er komt onweer.’ Dat zei hij nog.

‘Wat moet ik dan ook alweer doen? O ja, ik weet het alweer. Me zo klein mogelijk maken.’ Ze was op de hurken gaan zitten, haar hoofd tegen zijn knieën.

‘Ga liever op tijd terug naar de schuur,’ zei Rein.

Het laatste stuk heb ik moeten rennen Rein. Ik was nog geen kwartier op het bietenveld. Vóór me was de lucht helder maar toen ik achterom keek stond daar de kerktoren afgetekend tegen een onheilspellende lucht. Ik heb de hak neergelegd en ik ben naar de schuur gelopen. De onweerslucht rukte op in twee glooiingen, messcherp zichtbaar tegen de blauwe lucht. Ik ben gaan rennen, je weet hoever het nog is naar de schuur.

Waarom ben je weggegaan? Waarom ben je niet hier nu het onweert. Victor is er niet, jij bent er niet. Mijn ribben zitten ineen gekrompen. De wind schudt de bomen door elkaar,

raast over het aardappelveld hier voor de schuur. Het is zo donker, het lijkt wel avond.
Waarom zit je niet hier naast me?

Het wordt lichter. Josien zit opgevouwen in de fauteuil. Soms zit ze nog iets flitsen, hoort ze het in de verte rommelen.

Ik red het wel Rein, daar niet van. Ik ben echt niet iemand die niet alleen durft te zijn als het onweert. Maar mijn buik is zo samengetrokken. En er vlogen twee fazanten op toen ik begon te rennen, ik schrok me te pletter. En er waren witte meeuwen, die stegen recht ophoog boven het tarweveld, ze waren zo in-wit tegen de onweerslucht. Het was maar goed dat ik ging rennen Rein. De eerste druppels heb ik nog meegekregen, maar toen was ik al op het erf. Jij rijdt nu naar het noorden. Je gaat zeilen met je gezin. Zie je dat onweer langstrekken in de achteruitkijk spiegel? Daar zat ik middenin.

24

Strakblauw is de lucht boven het bietenveld. Het blad is nog doornat van de onweersbui. Josien draagt een olijfgroene regenbroek, flink gerimpeld in de taille en ruim naar beneden vallend. Daarboven draagt ze haar paarse hemd. Allemaal geen gezicht, maar wat zou het.

Onder de zool van de laarzen zit klei, centimeters plakkende klei. Dit bietenveld blijft lang nat. De bladeren vormen gewoon kommetjes voor de regen en als de kommetjes vol zijn overstromen de bladeren en zo is dit bietenveld één glibberige kleiakker geworden. Ze had nog niet zo snel hier aan het werk moeten gaan. Als een logge stuntel loopt ze hier in de rij. De klei plakt ook nog eens aan de hak.

Josien bukt om het perzikkruid uit te trekken. De stengels breken af. Ze had de plant dichterbij de grond vast moeten pakken. Jammer dan, de rest laat ze echt gewoon zetten.

Stom mens dat hier rondloopt. Een half leven voorbij laten gaan, geen man, geen kind, geen carrière. Rein ja, de zoveelste man naar wie ze verlangt en die weggaat. De mannen die niet weggaan zet ze zelf aan de kant. Stom stom mens. Het perzikkruid is ook nog eens zo nat als de ziekte. Het glijdt gewoon tussen haar hand door.

Als Rein weer komt zal ze het hem zeggen. Dat ze moeten stoppen. Dat ze hier niet tegen kan.

Op hoge kleilaarzen sloft Josien naar het wortelveld. Ze trekt er twee uit, loopt ermee terug naar het bietenveld. Ze houdt de wortels vast bij het loof, zwaait ze over de brede bladeren tot alle aarde er af is. Helder oranje wortels. Terwijl Josien kauwt telt ze de rijen die nog moeten. Vierendertig.

Twee rijen links en twee rijen rechts houdt ze in de gaten. De bieten vormen een dicht bladerdek – met Sint Jan moeten de bladeren die van de volgende raken, zei Victor. Maar dit jaar was het half juni al zover. Josien bukt, duwt het blad opzij, pakt het onkruid juist boven de grond vast en trekt het uit. Groeit als kool? Groeit als een biet kunnen ze beter zeggen. Zes weken geleden kwamen ze net boven de grond uit en nu zwiepen ze hun natte bladeren tegen haar regenbroek.

Waarom ze niet aan zelfbevrediging deed, vroeg Rein. Of ze dan geen contact wilde met zichzelf? Josien had moeten lachen. Het klonk zo wiskundig logisch.

Clitoris. De naam alleen al. Ze zou ook niet te voorschijn komen als ze zo genoemd werd. Ze heeft een tijd gedacht dat ze er geen had. Nu denkt ze dat niet meer. Komt gewoon niet te voorschijn. Technisch alles in orde en met de handen van de minnaars niks mis. De bietenbladeren zijn heldergroen. Er lopen dikke en dunne nerven overheen. Ze vormen kommen en bobbels.

Knopje, zo noemen ze het ook wel. Stom. Klinkt zo van: je duwt erop en het reageert. Stempel zou beter zijn. Net als bij de doornappelbloem. Die kleeft en geurt op haar eigen tijd, vroeg in de morgen, vanaf dat de bloem ontvouwen is. Ze wacht echt niet met kleven en geuren tot de insectenpootjes op haar landen.

Alleen klinkt het totaal niet: stem pel.

Bietenbladeren mengen zich nergens in. Wel kieperen ze water over haar laarzen als Josien door de rij loopt.

De berm loopt omhoog en vormt een bankje. Josien drinkt langzaam van de koffie. Haar regenbroek stinkt naar plastic. Ze stroopt het geval omlaag. Getver, alles is plakkerig. Korte broek, onderbroek. Josien komt overeind. Ze blijft staan, prettige wind om haar middel en langs haar benen. In de berm staan haar billen afgedrukt. Ze zit op haar regenbroek. Tweede kom koffie. Derde snee brood. Strakblauwe lucht nu boven een schone akker. Waar ze nog moet wieden, steken gele distelbloemen hoog boven de bieten uit.

Pieter komt aangelopen. ‘Hier, mijn walkman. Mag je lenen.’

Aan het einde van de rij moet Josien het apparaat aan de andere heup knijpen, uit de wind. Dan houdt het kraken pas op.

‘Er is niets meer dat me stoort, omdat dat nu eenmaal bij jou hoort. Soms is er dit en dan weer dat, maar echt ik word het nooit meer zat. Ik hoor bij jou en jij bij mij, we zijn gelukkig allebei.’

Josien wordt opgewekt van deze muziek, radio Maaslanden, in geprogrammeerd op nummer 1. Nee, Victor hoeft echt niet bang te zijn dat ze hier maar wat loopt te lummen, goed, die eerste rijen vanmorgen misschien. Maar nu echt niet meer. Josien voelt hoe ze de hak op precies de goede plek tegen de stengel zet, tsjak. Met haar ogen is ze alweer bij de volgende plant.

Ze bukt, pakt de melkdistelnet boven de grond vast, trekt de plant uit.

Er is geen hittegolf gekomen zoals voorspeld was. De regen van vanmorgen is opgehouden. Wat wil ze nog meer. ‘Ied’re avond, ied’re morgen, maak ik mij om jou nog zorgen.’ Natuurlijk laat ik jou niet gaan Rein.

25

Hij was er al bang voor: hele vlekken aardappelloof zijn verlept. Phytoftora. Een paar zachte vochtige dagen en daar is het. Alle loof moet afgebrand worden.

‘Afgebrand? Kun je dat loof niet gewoon maaien?’

‘Nee,’ zegt Victor. De schimmel blijft dan leven en dringt door de stengelwond naar beneden, naar de aardappel.’

Voor op de tractor is plaats voor twee gastanks. Achter de tractor wordt een - door neerhangende tinkelende kettingen afgesloten – ruimte meegevoerd met een aantal branders. Langzaam gaat het gevaarte over het land, met veel lawaai en met veel rook. Het aardappelloof staat er verstijfd bij.

Na enkele uren is het hele veld verdord, bruin.

Ze zet de vlamverdelers onder het pannetje. Dat wordt vanzelf gaar, die rijst. Kan ze nog een stukje in de tuin wieden.

Perzikkruid is als een gek gegroeid. Het rukt met waterige grijpvingers op naar de doorn-appels, het heeft zich al verstrengeld met de pompoenranken.

Josien begint bij de pompoenen. Ze zoekt het begin van het onkruid, pakt het net boven de grond, trekt het uit. Het laat gemakkelijk los. Ze wurmt de stengels los van de ranken, gooit het perzikkruid iets verderop de berm in. Volgende. Hoe is een mens ooit op de naam gekomen. Perzik kruid. Kleur van de roze bloemetjes? Associeert ze echt niet met een perzik. Het is prettig uittrekken. Onmiddellijk bij elke plant vindt daar een enorme opruiming plaats. Schoon pompoenveld. Alleen de hoek nog.

Ze hoort een auto. Hè. Gaat Victor weg zonder haar gedag te zeggen? Josien rent naar de berm. De struiken staan te dicht opeen om naar de weg te kunnen. Ze hoort hoe Victor gas geeft en verdwijnt. Moedeloos staat Josien te kijken. Dacht hij misschien dat ze nog op het wortelveld was? Had hij toch even na kunnen gaan?

Josien sjokt terug naar de bonen. Geen gedag gezegd. Had hij even opzij gekeken, had hij haar hier zien staan. Ze bukt en pakt perzikkruid net boven de grond vast. Heeft hij genoeg van haar aanwezigheid hier? Eén keer per week is leuk maar zoals deze zomer, alle dagen? Per ongeluk trekt ze een bonenplant uit. Victor is vast blij. Lekker naar z'n vrouw. Had hij eventjes om zich heen gekeken, hij had haar hier bezig gezien, zijn hand op kunnen steken. Misschien hééft hij wel opzij gekeken?

Josien gooit het perzikkruid de berm in. Hoe kon je zo weggaan Victor? Mechanisch trekt ze de volgende plant uit.

Deze pompoenplanten, is zij het die ze heeft opgekweekt in een bakje? Is zij het die de bonen hier in de grond gestopt heeft? De doornappels uitgestoken ginds op het land? Alles elke morgen water gegeven en elke avond? Tot ze zichzelf konden redden?

Haar buitenkant heeft het gedaan. Haar hoofd, haar voeten, haar rug. Verdomme vader, man aller mannen, sta op uit dat graf en til me op en houd me tegen je aan.

Het is nog geen acht uur. Met de hak over de schouder loopt Josien naar de akker. Ze heeft geen zin om Victor onder ogen te komen. De postauto scheurt ginds over de dijk. Het pad is oneffen van droogte gebarsten tractorsporen. In de plastic zak klotst de fles water.

Halverwege de rij terug kan ze het erf van Victor zien. Witte vlek. Zijn auto. Mooi voor hem. Het hele erf voor zichzelf. Geen indringster die aandacht van hem wil. Hij kan gewoon een stoel pakken en die buiten neerzetten en gaan zitten. Eigenlijk moest ze haar spullen inpakken en gewoon weggaan.

‘Goed geslapen?’ vraagt Victor. Ze passeren elkaar.

‘Ja.’ Josien wiedt snel verder.

Als de klok twaalf slaat loop ze met Victor naar de schuur.

‘Waarom ging je zomaar weg gisteravond?’ vraagt ze.

Hij had haar nergens gezien. Ze zal nog wel op het land zijn, had hij gedacht.

‘Wil je me soms hier weg hebben?’

‘Nee, hoezo. Het kwam gewoon niet in me op om helemaal naar de wortels te lopen.’

‘Ik was niet in de wortels, ik was in mijn tuintje. En er stond trouwens rijst op het gasstel, dan kon je toch weten dat ik in de buurt was?’

‘Ik heb je niet gezien.’ Victor.

‘Dat moet ik dan maar aannemen.’

Zwijgend tillen ze de tafel naar buiten.

Josien zet alles klaar. Victor staat te wachten tot het theewater kookt.

De acacia is nog te klein om de zon tegen te houden. Het ijle blad beweegt loom over de witte bordjes.

‘Misschien heb ik wel behoefte aan een soort afstand?’ zegt Victor. De eerste boterham hebben ze zwijgend gegeten.

‘Wat mankeert er aan mij?’

‘Wie zegt dat er aan jou iets mankeert,’ zegt Victor. ‘Het is..... Ik probeer me jou leven voor te stellen, hoe jij je overal in stort, hier werkt, hier woont, Rein. Ik kan deze maan-

den bijna in jouw schoenen staan en ik geloof dat mij dat bang maakt. Zo weinig comfort, zo weinig zekerheid.'

28

Het wordt met sprongen langer donker. Josien zet koffie in schemer. Licht wil ze niet aan, 's avonds niet omdat iedereen dan weet dat zij hier is, 's morgens niet omdat ze dan zo in één klap wakker wordt. Brrr.

Met een volle beker loopt Josien naar de bank. Ze gaat opgerold in de hoek zitten. Victors werkkleren hangen over de rugleuning.

Josien trekt de blouse van Victor aan. De mouwen zitten nog opgerold. De knoopjeskant hangt los. Aan de binnenkant van de elleboog zitten scherpe vouwen. Victor heeft langere bovenarmen dan zij. Josien ruikt aan een mouw.

Het is al half zes geweest als de zon verschijnt.

Victor gaat niet mee naar het land. Hij moet de wiedege repareren.

'Ik heb al brood gesmeerd voor tussen de middag,' zegt Josien. Ze steekt het zakje omhoog en laat de fles water zien. 'En om vier uur ga ik gelijk zwemmen. Dus als ik je niet meer zie, tot morgen dan.' Ze zegt het zo koel mogelijk.

Ze begint niet met werken als ze op de akker is. Ze gaat gehurkt zitten, de hielen naar de schuur gekeerd, armen om de knieën, hoofd rustend op de armen, ogen dicht. Ze balanceert het lichaam voor- en achteruit vanaf haar voeten. Ze ziet niets, voelt hoe buik en borsten de bovenbenen raken, hoe de ene hand een knie omklemt, de andere hand een bovenarm.

Steeds langzamer beweegt ze. Dan niet meer.

Josien opende de ogen, ziet het kleine stukje aarde tussen haar benen, de uitgebleekte kluiten klei en de donkergrijze schaduwen.

Ze duwt zichzelf omhoog, pakt de hakt, begint te wieden in de wortels.

29

Het wordt niets in dit zwembad. Niet dat ze anders zo'n held is in water, maar vanmiddag is het helemaal zo: al te goed kan ze zich voorstellen dat dit water haar niet meer draagt. Het diepe bad is begrensd door een cementen muur met twee trappen en met een stang over de hele breedte. Verderop in het meertje hangt een dik wit touw tussen opblaasbanden. Vandaag durft ze niet eens tot het touw. Ze zwemt heen en weer tussen de twee trappen. Ze hangt in het water en houdt zich aan de stang vast. De muur tegen haar voeten is begroeid met glibberige alg.

Gelukkig. Victor is al naar huis.

Josien plukt sperziebonen. Ze kookt ze samen met een paar aardappels.

Ze veegt de vloer in de schuur. Het meeste kleistof valt in de kieren tussen de planken.

Na het eten zet ze een pan water op. Ze doet de stop in de gootsteen, laat er vast koud water in lopen, giet de pan water leeg. Het dampst in de keuken.

Josien smeert haar wasgoed in met zeep, wrijft het tussen de handen heen en weer, spoelt het schoon in de emmer water. Ze wringt het ondergoed uit, spoelt daarna hemd en T-shirts en sokken schoon en wringt alles uit. Buiten is een touw gespannen tussen twee bomen, het is te kort voor alle kleren, Josien hangt het ondergoed half over elkaar.

Ze maakt de wc schoon met het sop, dweilt dan nog de vloer van het slaapvertrek.

Ze zet een stoel voor de schuur en gaat zitten. Het is alsof iets in haar is gestroomd, in haar is gevlogen. Iets dat weer samen doet vallen, dat samenvoegt, een gewicht dat de ruimte binnen haar ribben weer vult.

Al wil Victor mijlenver afstand nemen, geen nood. Hier zit iemand.

Ze haalt het blauwe stuk velours uit de schuur. Ze spreidt het driedubbeldik uit op het gras en gaat liggen. De dikke stof effent de droogtescheuren hier in het gras. De hemel boven haar weerkaatst roze uit het westen.

Zolang ze hier is, heeft ze nog niet op de aarde gelegen.

Ze schuift de brede achterdeur open, loopt over het erf naar haar tuintje. Veel bloemen. Eén twee drie Josien telt zeventien witte wijde doornappelkelken. Ze bukt, steekt de neus in de bloem. Zoetig, sprookjesachtig, intens. De meeldraden zijn net vingers: vijf bespikkelde zachtroze draden die tussen hun toppen een glanzende pastelgroene stempel vast houden. Josien wringt zich in bochten om aan elke bloem te ruiken.

Victor draagt een papieren boodschappentas voor zijn buik. Zijn gezicht staat anders dan de afgelopen dagen.

‘Koffie?’ vraagt Josien. Ze zet alvast twee stoelen buiten.

‘Zal ik je hak met de Black en Decker doen?’ vraagt Victor. Ze grinniken. Twee dagen heeft ze haar hak met de handvijl scherp gemaakt. Na een paar rijtjes was de hak alweer bot, er moest hoognodig een laagje afgeslepen worden. Dat wilde ze Victor persé niet vragen.

De hak staat klem op de werkbank. Victor zet de bril op. Het ijzervijlsel vliegt naar alle kanten.

31

‘Dit heb ik nog tegoed,’ zegt Josien. Ze wurmt haar hoofd onder Rein’s arm vandaan, gaat tegen zijn schouder liggen.

‘Van zonet. Het ging veel te snel. Je doet ineens een condoom om en je wilt in me en als je merkt dat ik nog niet wil knijp je in mijn tepels. En je bent nog niet binnen of je komt al klaar. En we liggen nog geen vijf minuten daarna of je wilt alweer opstaan.’

‘Ik weet het,’ zegt Rein.

Josien sluit de ogen. Het is broeierig. Ze haat zichzelf. Ze haat dit hele gedoe van: het is zondag, ze hebben een hele middag samen en dus zullen ze vrijen.

‘Liever nu dan straks,’ had ze ook nog gezegd. ‘Dan moet je ineens weer weg.’

Een laken is prettig om onder te liggen. Niks geen blik op duizend lichaamsdelen. Hoofd op zijn schouder en staren tegen de houten muur.

‘Of voel je je soms schuldig tegenover je vrouw, dat je alles zo af raffelt? Blijf dan liever thuis de volgende keer.’

‘Nee, dat is het niet. Helemaal niet. Het is iets met die vertaling. Allemaal vaktermen over koolhydraten die ik niet precies ken, ik moet veel te veel opzoeken en dinsdag moet het klaar zijn.’ Rein pakt haar hoofd, legt het in de holte van zijn arm, legt een hand om haar kin en duwt en trekt met de andere hand de huid over haar botten tot het hele gezicht gloeit.

‘Het is weer goed,’ zegt Josien. ‘Ga je mee opstaan, over de akkers lopen?’

Het maïsveld is een oerwoud om hen heen.

‘Ik tel tot honderd,’ zegt Rein. ‘Eén, twee ...’

De smalle bladeren ritselen waar Josien loopt. Ver weg moet ze, heel ver weg tot hij haar niet meer hoort lopen. Ze rent tussen twee rijen door, wurmt zich dwars door de maïsplanten, rent weer een stuk en hurkt tegen de grond. Het is hier donker als in een dennenbos.

‘Josien, waar zit je?’ Hij is zeker al tien minuten aan het zoeken. Ze duwt de vingers in haar oren.

‘Had je verdomme geen geluid kunnen maken,’ zegt Rein. Hij rukt de handen van haar hoofd.

‘Het was dus nog niet goed,’ zegt hij dan, op heel andere toon.

32

‘Racestuur weer omlaag?’ vraagt Rein.

‘Ja. Het was net alsof ...’

Een vrouw blijft staan bij de kraam. Ze pakt een jurkje uit de tas, wil sokken in precies die kleur turkoois, maat 35.

‘Deze misschien,’ zegt Rein. De rug van zijn hand is bezaaid met sproeten.

‘Het komt er dichtbij,’ zegt de vrouw. ‘Misschien wilt u ze apart leggen, kijk ik nog even verderop.’

Rein komt tegenover Josien staan. ‘Het was alsof’ zegt hij.

‘Alsof ik twee lullen in mijn hand had.’ Josien zegt het heel zacht.

Rein zet zijn verkopers gezicht weer op. ‘Zesvijftig graag,’ zegt hij tegen de klant.

‘Dat beeld raakte ik niet meer kwijt, dus toen heb ik het stuur maar weer omgedraaid,’ zegt Josien. ‘Jammer, zat best lekker, nu zit ik weer krom.’

Alweer een klant.

Er was nog iets met dat stuur. Alsof ze de lucht met die handvaten doorboorde, open reet, stuk brak. Maar wie snapt nou zoiets.

‘Vertrek je echt morgen?’ vraagt Rein.

‘Ja.’

‘Jammer. Twee uur verder rijden.’ De klant van het jurkje staat weer bij de kraam.

‘Twee uur te ver bedoel je,’ zegt Josien als de klant heeft afgerekend.

‘Het wordt moeilijker, dat weet je. Wat heb je gedaan vandaag?’

‘Op het wortelland gewerkt. Zulke hoge bossen onkruid.’

‘Pijnlijk zeker, voor je rug.’

‘Hoe is het met de doornappels, vraagt hij dan.

‘Gewoon, nog steeds een oerwoud rij. De eerste zaadbollen zijn rijp. Ze zitten daar helemaal onderin, waar de stengel zich vertakt. Ik heb op mijn knieën gelegen om ze goed te bekijken. Ze hebben een bruine stekelschil, kun je echt niet meer vastpakken. Zo verdroogd. Zo prikkerig. Ik wil een paar zaadbollen afsnijden, ze meenemen naar huis. Misschien als ik zo’n dikke werkhandschoen aan doe, zou het dan gaan?’

Rein rekt een paar Noorse sokken af.

Er lopen vier naden zo over de schil, heb je wel gezien hè en vanmorgen, weet je wat ik zag? Ik zag hoe de bovenste punten van rijpheid naar buiten krullen, zo ...’

Josien tuit haar mond.

33

Ze pakt de beker koffie, gaat langs de tafel zitten. Achter het raam waait een stevige wind. Het gras staat vast in de aarde en is een geruisloze zee. Langs de sloot valt het zwarte poesje op: bewegend silhouet met twee oortjes. Het maakt ineens een soepele sprong en gaat door het weiland: zwiepende staart boven het gras uit.

Tussen de grijze wolken zijn vlekken wit, herfst lijkt het wel.

Als ze de deur opent valt de zachte lucht om haar heen. Het lijkt wel een broeikas buiten. Josien mikt haar sokken en haar trui naar binnen. Ze begint haar ronde over het erf.

Alleen de diep oranje vruchten snijdt ze af en toch houdt Josien het gevoel dat ze iets voortijds doet. Dat ze had moeten wachten tot de steel, waarmee de pompoen aan de rank zit, ingekrompen is en verhard. Tot de vrucht vanzelf los laat.

Maar vandaag gaat ze hier weg en vanaf morgen heeft ze geen zicht meer op haar tuintje. Wat als het gaat regenen, wekenlang. En alles gaat rotten?

Ze rijdt een volle kruiwagen naar het erf. Daar legt ze de vruchten op de bestrating. Zon, schijn met alle kracht asjeblijft, droog die lichtgekleurde onderkanten asjeblijft.

Thuis zal ze jutezakken uitspreiden over de zoldervloer. Daar zal ze de pompoenen bewaren. De hele winter kan ze eten van haar oogst.

De lege kruiwagen stuitert over het erf, over haar tuinpad. Josien zet het schilmesje zo dicht mogelijk bij de rank, maakt de pompoen los van de plant. Op het snijvlak ontstaan doorzichtige druppels.